

Koblingspunkter

Pedersen, Lene Tanggaard

Published in:
Uddannelse. Undervisningsministeriets tidsskrift

Publication date:
2004

Document Version
Også kaldet Forlagets PDF

[Link to publication from Aalborg University](#)

Citation for published version (APA):
Pedersen, L. T. (2004). Koblingspunkter. *Uddannelse. Undervisningsministeriets tidsskrift*, (10), 44-50.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal -

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at vbn@aub.aau.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Koblingspunkter

Det er afgørende for læringsmuligheder inden for erhvervsuddannelse, at deltagelse på skolen og i praktikken virker sammenhængende for eleverne. Det diskuteres følgende i artiklen, hvordan der kan etableres koblingspunkter, som kan skabe større grad af samspil mellem skole og praktik og bidrage til den identitetsskabelse, som elever og lærlinge er engageret i.

Af Lene Tanggaard

Skole og praktik som forskellige miljøer for læring

Det er ofte konkluderet, at skole og praktik inden for erhvervsuddannelse udgør forskellige rum og kontekster for læring. Det gælder eksempelvis, at skolen overvejende vægter individuel problemløsning, mens tænkning i praktikken fungerer socialt og opgavefordelt (Resnick, 1987). Det er også blevet konkluderet, at virksomhederne vægter oplæring i rutiner, der sikrer ensartethed og høj produktivitet, mens skolen lægger vægten på faglig bredde, på forståelse og mere eksperimenterende læreprocesser med plads til fejl (Nielsen, 2004b, p.137f). Argumentet i denne artikel er, at denne sammenhæng eller mangel på samme ikke kun handler om overførsel af viden fra skolens teori til anvendelse i praktikken (Aarkrog, 2004). Koblinger og koblingspunkter er alternative begreber, hvor der fokuseres på, hvad der kan få den enkelte elevs eller lærlings deltagelse på tværs af kontekster til virke sammenhængende, og hvad der modsat kan medvirke til, at deltagelsen opleves som fragmenteret og usammenhængende. I det følgende fremdrages eksempler på henholdsvis institutionelle, identitets- og videnskabsmæssige koblingspunkter mellem skole og praktik. Artiklen bygger på et kapitel i et nyligt afsluttet ph.d.-projekt, *Læring og identitet i krydsfeltet mellem skole og praktik – Med udgangspunkt i moderne dansk vekseluddannelse*, (Tanggaard, 2004). Eksemplerne i artiklen er hentet fra observationer og interview med elektronikfagteknikerlærlinge.

Institutionelle koblingspunkter mellem skole og praktik

Der er i spændingsfeltet mellem skole og praktik tale om forskellige fremtidshorisonter for deltagelse gående på svendeprøven, et teoretisk mesterskab i skolens perspektiv, et kommende job og et praktisk mesterskab i praktikkens perspektiv. På skolen er et hovedmotiv for undervisningen, at eleverne skal ledes til at forstå processerne bag den faglige opgaveløsning, men det vigtigste i praktikken er at få tingene til at virke. Fremtidshorizonten i praktikken er et kommende job, hvor teori i sig selv ikke tillægges stor værdi. Hvad kan hjælpe elever til at koble mellem deltagelse på tværs af disse kontekster?

Forskere har tidligere peget på nødvendigheden af et aktivt pædagogisk samarbejde mellem skole og virksomhed. Houmann Sørensen (1998)

og Nielsen (2002) har undersøgt arbejdet. Fokus er på effektive, især for eleverne.

Svendeprøve dannelsesopgaver fra både skole og slutningsceremonier og selvfølgelig institutionelle kontekster for eleverne, på skolens grund og pædagogiseret som for en re grad af samarbejde og efterspørgsel over kontakt over koblingspunkter på skolen og dannelsespladsen sammenhængende af *learning* stående af læring afsluttende på ring over for steder bliver iscenesat for

Identitet og praktik

En vigtig dimension er lærlingens perspektiv. De bestandige lærlinge flytter skal måske de og dagsrytme i praktikken er ge af de elever at klare praktiske ansvarene

Mit projekt vil undersøge, hvordan eleverne får en semantisk forståelse af skolen og praktikken, på skolen og i praktikken, der flere af eleverne som et netværk (Nielsen, 2002). De fleste i praktikken med kontekst kaldes netværk. Lærerne g

ter

hvervsud-
rker sam-
i artiklen,
i skabe
drage til den
æret i.

er for

hvervsuddan-
gælder ek-
emløsning,
rdelt (Res-
ederne væg-
uktivitet,
og mere eks-
, 2004b,
nhæng eller
1 fra skolens
ger og kob-
å, hvad der
if kontekster
virke til, at
nde. I det
nelle, identi-
praktik. Ar-
kt, *Læring og*
punkt i mo-
lerne i artik-
ikfagtekni-

m skole

orskellige
et teoretisk
ktisk me-
iv for under-
; den faglige
re til at vir-
vor teori i
at koble

pædagogisk
sen (1998)

og Nielsen (2004b) er inde på vigtigheden af synligt, pædagogisk samarbejde. Fokus vil her være på eksistensen og udviklingen af pædagogisk effektive, institutionelle koblingspunkter, som vil være synlige i hverdagen for eleverne.

Svendeprøven udgør et eksisterende og synligt fælles ejerskab af uddannelsesopgaven på tværs af skole og praktik. Her bidrager aktører fra både skole og praktik som skuemestre og eksaminatorer, og ved afslutningsceremonier deltager ofte både lærere, mestre, forældre, venner og selvfølgelig eleverne. En anden mulighed for at etablere institutionelle koblingspunkter mellem skole og praktik, som er synlige for eleverne, vil være at formulere opgaver for eleverne, som tager afsæt på skolens grund, men som løses i praktikken. Institutionelle koblinger og pædagogisk samarbejde mellem skole og praktik, som er organiseret som fælles og synlige begivenheder, virker gunstige for en større grad af sammenhæng for elever på tværs af skole og praktik. Eleverne efterspørger også besøg fra lærere fra skolen i praktikken og mere kontakt over e-mail som mulige institutionelle samarbejdsformer og koblingspunkter. Desuden kan et direkte samarbejde mellem lærerne på skolen og de elevansvarlige i praktikken om en fælles skriftlig uddannelsesplan for eleven være med til at synliggøre den intendede sammenhæng. Hørning (2004) diskuterer muligheden for indførelsen af *learning team* tilknyttet den enkelte elevs uddannelsesforløb bestående af lærere, en repræsentant fra en virksomhed og forældrene og afsluttende prøver, der består i fremvisning af produkter af elevens læring over for forældre, lærere og virksomhedsrepræsentanter. Alle disse steder bliver den intendede sammenhæng mellem skole og praktik iscenesat for eleverne.

Identitetsmæssige koblinger mellem skole og praktik

En vigtig dimension i forholdet mellem skole og praktik i elevs og lærings perspektiv er, at de sociale forhold ændrer sig fra skole til praktik. De bestandige skift mellem skole og praktik kan være kaotiske. Flere af lærlingene flytter tæt på praktikvirksomheden under læretiden, men skal måske derfor transportere sig langt til skolen eller omvendt. Møde- og dagsrytmen, de sociale relationer og aflønningen er anderledes i praktikken end på skolen. Tidligere undersøgelser har peget på, at mange af de elever, som falder fra en erhvervsuddannelse, har vanskeligt ved at klare praktikdeltagelse, hvis den involverer en flytning og et eventuelt eneansvar som forsøger.

Mit projekt viser hen til, at skolens og praktikkens organisering tilsyneladende får elever og lærlinge til at se sig selv på vidt forskellige måder i en semantik, som peger på skillelinjer mellem barnets leg, spil og lethed på skolen over for den voksnes ansvarlighed i praktikken. Samtidig er der flere af elektroneleverne, der, når det går godt, betegner praktikken som et nyt hjem og en ny base for identitet (se evt. også Wilbrandt, 2002). De fleste af eleverne oplever en tydelig mening med læring i praktikken med adgang til den praksis, de uddanner sig til. Skolen som kontekst kalder derimod ofte på barnet eller den afhængige hos eleverne. Lærerne gøres ofte til de ansvarlige for koblinger og sammenhæng i

deltagelsen, mens mange af lærlingene i praktikken tilsyneladende selv tager ansvar for og samtidigt relativt uproblematisk kan se en mening med det, de gør.

Nogle af eleverne kan med oplevelsen af mening i praktikken begynde at se, at skolen bliver vigtig for dem i forhold til udviklingen af en meningsfuld fagidentitet. Hvis lærlingene ikke klarer sig på skolen og gennemfører skoleperioderne, så risikerer de at miste praktikpladsen. Det betyder, at skolegang pludselig relaterer sig tæt til fremtidige jobmuligheder. Elever og lærlinge afkobler således ikke nødvendigvis skolen i deres identificering med praktikken. Oplevelser af mening med uddannelsen kan også føre til, at der kobles til skolen på nye og gunstige måder i relation til læring. Muligheden for at være med til at fremme etablering af disse koblingspunkter mellem skole og praktik er vigtig at være opmærksom på for både lærere på skolen og de elevansvarlige i praktikken.

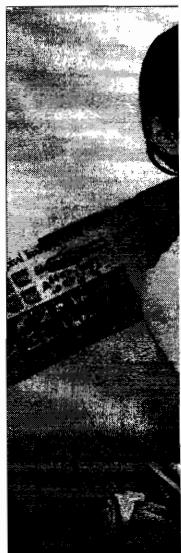
Nordiske studier inden for erhvervsuddannelse peger på, at elever og lærlinge foretrækker læring i arbejdslivet frem for læring på skolen (Sjøberg et al., 1999, Mjelde, 2003, Nielsen, 2004a). Som påpeget af Kvale & Nielsen (2003) kan elever dog mangle modenhed i forhold til at vurdere, hvad de har brug for at lære, men samtidig er det paradoksalt, at hovedparten af eleverne foretrækker eller er godt tilfredse med læring i arbejdslivet, fordi oplæring ikke er den primære opgave for virksomheden eller måske kun en utilsigtet sideeffekt af at deltage i de fælles arbejdsprocesser.

Videnskæssige koblingspunkter mellem skole og praktik

Den fagspecifikke teori beskrives af eleverne som mulig at koble i forhold til praktiske problemer. Forholdet mellem skole og praktik kan dog også opleves som to parallelle spor, der ikke kobles, og som derved kan gøre etableringen af en sammenhængende deltagerbane problematisk.

Eleverne kan eksempelvis fortælle om vanskeligheder med engelsk formidlet på skolen, mens de hurtigt lærer det nødvendige engelsk til opgaveløsningen i praktikken. Når viden således bliver til *viden-i-sig-selv*, vanskeliggøres koblingen til oplevet brugbarhed, mens viden som del af en opgave bliver en nødvendig del af at være vidende i deltagelsen i praktikken. Flere lærlinge og elever oplever dog skiftet mellem skole og praktik som bestandige brud i rytmen. De glemmer teorien fra skolen, mens de er i praktikken. Det kan på et personligt plan opleves som vanskeligt at navigere mellem to institutionelle spor, som ikke vægter de samme typer af opgaver, viden og kunnen, og det er problematisk, hvis koblingerne mellem skole og praktik overvejende fungerer som en individualiseret praksis, som ikke understøttes af meningsfulde institutionaliserede koblinger.

Nogle af eleverne peger på skolen og praktikken som lukkede kulturer. Det er meget op til elever og lærlinge selv at skabe forbindelserne mellem skole og praktik, idet lærerne og de elevansvarlige ikke altid føler sig forpligtede på dette. Lærlinge og elever kan opleve, at lærerne på skolerne ikke forbinder det, de formidler, med potentielle og kommende opgaver i praktikken for eleverne. Samtidig kan der være strukturelle problemer med at skabe sammenhæng. Skolen kan formidle generel viden,

reladende selv
: en mening

en begynde at
f en menings-
og gennemfører
t betyder, at
gheder. Elever
:s identificering
in også føre til,
til læring. Mu-
oblingspunkter
: både lærere

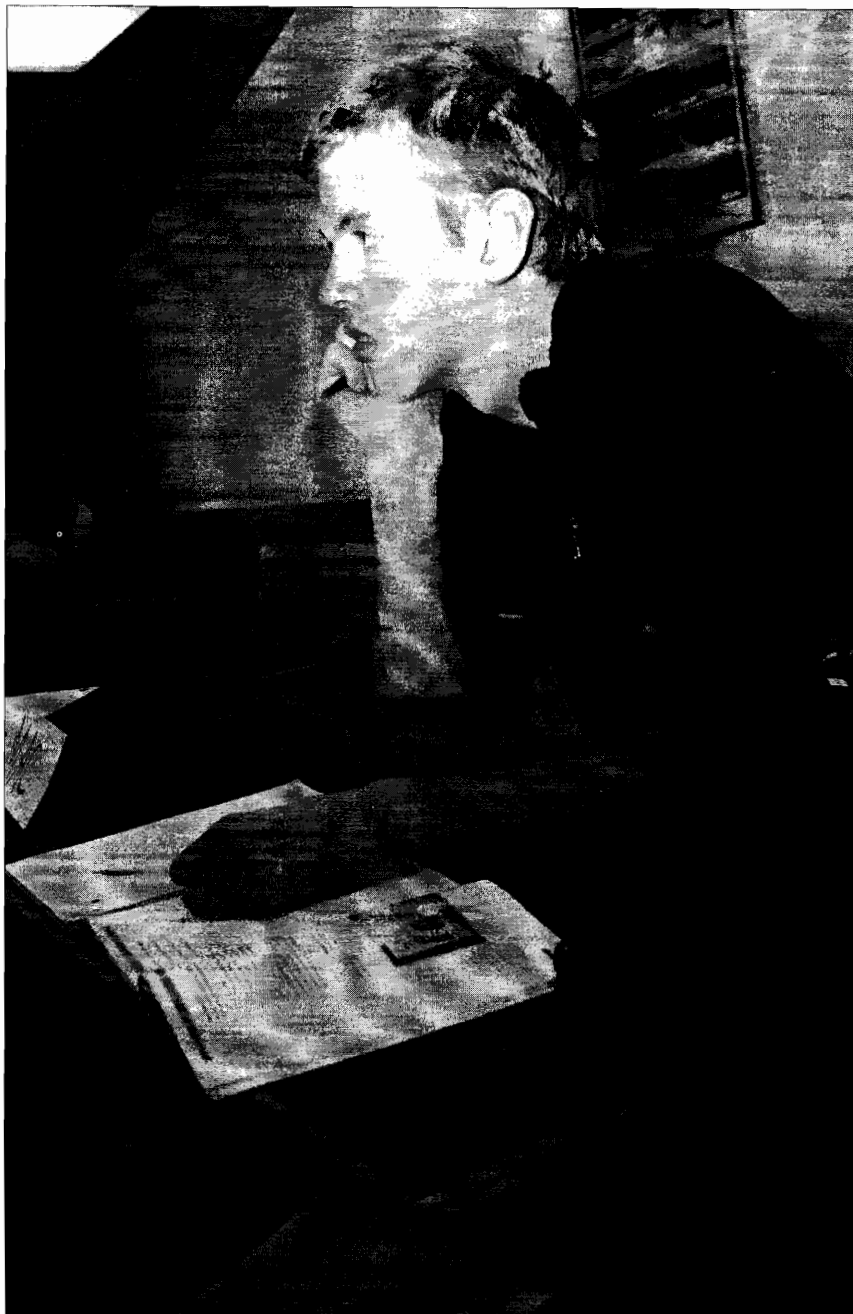
elever og lær-
ølen (Sjøberg
if Kvale &
til at vurdere,
lt, at hoved-
ing i arbejdsli-
eden eller må-
dsprocesser.

lem

oble i forhold
kan dog også
d kan gøre
natisk.

ngelsk for-
gelsk til opga-
i-sig-selv, van-
m del af en
sen i praktik-
e og praktik
en, mens de er
keligt at navi-
ne typer af
lignerne mel-
liseret praksis,
koblinger.

de kulturer.
elserne mel-
altid føler sig
ne på skoler-
nmende op-
cturelle pro-
enerel viden,

som aldrig vil komme til at blive brugt af den enkelte. Samtidig kan koblingerne mellem praktik og eventuelt senere arbejde i et andet firma blive vanskeliggjort af, at praktikken er for specialiseret. Det kan give problemer i relation til at overføre erfaringer fra virksomhed til virksomhed, og det antyder det problematiske i snævret fokuserede praktikpladser, hvis ønsket er en bredt favnende uddannelse.

Nogle af lærlingene har i interviewene ideer til, hvordan samspillet mellem skole og praktik kunne fungere bedre. De fremhæver konkrete opgaver, der kan koble deltagelsen på tværs af skole og praktik, og at lærere fra skolerne får adgang til at træde mere direkte ind i virksomhederne. Det kunne være ved at give små opgaver og som en feedback-instans – også for at samle op på de elever, som falder igennem.

Kontaktlærerordningen og de personlige log- og uddannelsesbøger indført med *Reform 2000* udgør forsøg på at overvinde de individualiserede koblinger, men de virker tilsyneladende ikke. Mange af eleverne forholder sig negativt til brugen af logbøgerne, og de bruges ikke i dagligdagen i praktikken. Spørgsmålet er, om logbøgerne ville virke, hvis kontaktpersonen havde været en svend på virksomheden eller måske både en lærer og en svend? En svend ville umiddelbart mere fungere som en rollemodel for elevernes fremtidige arbejdsliv.

Denne artikel peger på nødvendigheden af koblinger mellem skole og praktik, hvor de faglige temaer, som kobler mellem skole og praktik, synliggøres og anvendes. En logbog, hvor erfaringer og refleksioner skal formidles sprogligt, og abstraherede samtaler med en lærer om praktiken anvender og knytter sig til en verbal, sproglig, teoretisk og lukket forståelsesform, og det er måske problematisk i forhold til at skabe koblinger mellem skole og praktik inden for erhvervsuddannelse.

Konklusion og perspektivering

Den amerikanske læringsforsker Wenger (1998) bruger begreberne *boundary-object* (grænseobjekt) og *brokering* (mægling), som begge kan have en række ligheder til koblingsbegrebet, som jeg anvender det her.

Et eksempel fra denne artikel på grænseobjekter, der sigter mod at koordinere aktiviteter, men som egentlig ikke skaber en meningsfuld bro mellem skole og praktik, er logbøgerne og kontaktlærefunktionen, som elever og lærlinge er kritiske over for. Logbøger er som redskaber for sproglig refleksion ikke et naturligt koblingspunkt for elevernes fremtidige fagidentitet. Det er derimod svendepróven, hvor faglig dygtighed og kunnen er på spil. Eksempler på nyttige grænseobjekter kan også være e-mail fra lærere på skolen til eleven i praktikken. Nielsen & Kvale (1999) peger i deres studier af dansk vekseluddannelse på, at skole og praktik kan ses som to kulturer, som eleverne pendler imellem, og de efterlyser, at der bruges flere ressourcer på at styrke elevernes rejse mellem disse to kulturer. Her kan koblingspunktbegrebet anvendes som betegnelse for begivenheder, der i mening og betydning kan koble skole og praktik – og potentielt familie og venner – og som kan udgøre en potentiel vej til analyse og design af gunstige læringslandskaber på tværs af skole og praktik.

Litteratur

- Aarkrog, V.: *Sar*
<http://www.>
Houman Sørensen
46,4, 1998, s.
Mørning, B.: *Fo*
Eriksen, U. (*nelser*. Erhver
Mjelde, L.: *Hva*
(red.): *Prakti*
Nielsen, K. & K
Nielsen, K.: *Når*
velse.
Nielsen, K.: *Asp*
Resnick, L.B.: *L*
Tanggaard, L.: *L*
derne dansk i
net/index.htm
Sjøberg, A.H. et
benhavn, Kai
Wenger, E.: *Con*
Cambridge U
Wilbrandt, J.: *V*
titet. Uddann

Litteratur

- Aarkrog, V.: *Sammenhæng mellem skole og praktik i detailuddannelsen – en kortlægning*, 1998. http://www.uvm.dk/pub/1998/skole_praktik/.
- Houman Sørensen, J.: *Erhvervsuddannelser ved en skillevej* i *Dansk Pædagogisk Tidsskrift*, 46,4, 1998, s. 41-46.
- Hørning, B.: *Forslag til forbedringer af erhvervsuddannelserne* i Warring, N., Smistrup, M. & Eriksen, U. (red.). *Samfundsborger – Medarbejder. Debat om de erhvervsrelaterede uddannelser*. Erhvervsskolernes forlag, 2004, s. 85-105.
- Mjelde, L.: *Hvad skal jeg med teori? Det er trykker, jeg skal være*. i Nielsen, K. & Kvale, S. (red.): *Praktikkens læringslandskab*. København, Akademisk Forlag, 2003, s. 236-247.
- Nielsen, K. & Kvale, S.: *Praktikkens læringslandskab*. København, Akademisk Forlag, 2003.
- Nielsen, K.: *Når eleverne selv skal sige det*. Spørgeskemaundersøgelse, 2004a – under udgivelse.
- Nielsen, K.: *Aspekter af håndværkslæring*. 2004b – under udgivelse.
- Resnick, L.B.: *Learning In School and Out* i *Educational Researcher*, 16, 1987, s. 13-20.
- Tanggaard, L.: *Læring og identitet i krydsfeltet mellem skole og praktik – med udgangspunkt i møderne dansk erhvervsuddannelse, 2004*. <http://www.kommunikation.aau.dk/ansatte/lene/index.html>.
- Sjøberg, A.H. et al.: *På godt og ondt – et portræt af elever og deres forhold til mestre og skoler*. København, Kailow Tryk, 1999.
- Wenger, E.: *Communities of Practice – Learning, Meaning and Identity*. Cambridge, Cambridge University Press, 2004.
- Wilbrandt, J.: *Vekseluddannelse i håndværksuddannelser. Lærlinges oplæring, faglighed og identitet*. Uddannelsesstyrelsens temaseriehefte nr. 14, 2002.

Lene Tanggaard

Cand.psych., adjunkt ved Institut for Kommunikation, Aalborg Universitet.